

ישנו שלש פעולות שנעשות בנרות המנורה, דישון הנרות, הכנת הנרות להדלקה, והדלקת הנרות. קיים חובת כהונה עבור דישון והכנה. זר שדשן או הכין חייב מלקות והעבודה נפסלה. אסור לבעל מום לדשן או להכין את הנרות, ואם עשה קיים מחלוקת אם חייב מלקות. הדלקת נרות שנעשה מחוץ להיכל כשרה בזר, לפי הרמב"ם כשרה לכתחילה ולפי הראב"ד כשרה בדיעבד. הריטב"א מביא דעה שהדלקה בזר פסולה וחייב מלקות.

ישנו שלש פעולות שנעשות בנרות המנורה, דישון הנרות, הכנת הנרות להדלקה, והדלקת הנרות. דישון הוא הסרת הפתילים ושמן הישן וניקוי הנרות. הכנת המנורה הוא שימת שמן ופתילה חדשה. פרטי המעשים ידונו בהמשך הסימן.

קיים חובת כהונה עבור דישון והכנה. זר שדשן או הכין חייב מלקות והעבודה נפסלה גמרא יומא כד ע"ב ז"ר שסידר את המנורה ליחייב! - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב! - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב! - איכא הדלקה. - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: *ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש* (ויקרא א: ז) - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא כהן כשר ובכלי שרת! - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא. פירש רש"י ד"ה שסידר את המנורה "בבוקר היו מסלקין את הנרות של זהב מן המנורה לקנח אפרן יפה, וחוזרין וקובעין אותם בה, והרי עבודה תמה". לומדים מהסוגיא שזר שדישן הנרות פטור ממיתה משום שזה עבודת סילוק. זר נפטר ממיתה משום הכנת הנרות משום שיש אחריו עוד מעשה, הדלקה. למרות שלא חייב מיתה, העבודה נפסלת והזר חייב מלקות. המאירי על אתר מסביר שלמרות שהדלקה לא נחשב כעבודה, הוא שולל מהכנת הנרות מלחשב כעבודה תמה. **רמב"ם** הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה ה בעניין הכנת הנרות "והמטיב את הנרות ... אף על פי שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה אינו חייב מיתה, מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה גמר עבודה". לפי הגירסא שמובא בכסף משנה דישון הנרות מובא בהלכה ח "אבל עבודת סלוק אין חייבין עליה מיתה, [וכן אם דישן מזבח הפנימי והמנורה אינו חייב מיתה]"¹.

אסור לבעל מום לדשן או להכין את הנרות, ואם עשה קיים מחלוקת אם חייב מלקות. **רמב"ם** הלכות ביאת המקדש פרק ט הלכה י אין בעל מום חייב מלקות משום שזר לא חייב מיתה עבור אותו עבודה. וז"ל "הטמא ובעל מום ושלא רחוק ידיים ורגלים ששימש במקדש אינן חייבין אלא על עבודות שהזר חייב עליהן מיתה ועל שאר העבודות באזהרה". מפרש הכסף משנה "צריך לומר דהכי קאמר אין חייבין כל חד כדאיתיה טמא ושלא רחוק ידיים ורגלים מיתה ובעל מום מלקות אלא על עבודה שהזר חייב מיתה". **מגילת אסתר** לא תעשה סט טוען שבעל מום חייב מלקות עבור הטבת נרות, משום ביאה להיכל, והטבה חייב להיות בהיכל. וז"ל "בעל מום המטיב את הנרות שהיה בהיכל חייב וזה משום שאסור להכנס שם אפילו בלא עבודה"².

הדלקת נרות שנעשה מחוץ להיכל כשרה בזר. ראינו בגמרא יומא כד ע"ב שהדלקה לא נחשב כעבודה³. משום שזר אסור להיכנס להיכל⁴, בהכרח מדובר במצב שהוציאו את המנורה ואז מותר הזר בהדלקה. **רמב"ם** ביאת המקדש פרק ט הלכה ז מתיר הדלקת זר לכתחילה "וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן". **ראב"ד** על אתר מכשיר הדלקת זר רק בדיעבד. וז"ל "הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות". **ריטב"א** יומא כד ע"ב ד"ה הדלקה לאו עבודה היא טוען שמצות הדלקת הנרות הוא דוקא בכהנים, והגמרא רק מוציא את הזר מחיוב מיתה, והוא עדיין עובר על איסור ויהיה חייב מלקות. ז"ל "תמיהא מילתא דהא כתיב בה אהרן ובניו דבר אל אהרן ואל בניו לאמר בהעלותך

¹ משנה למלך הלכות תמידין ומוספים ג"כ טוען שאין חובת הלבשת בגדי כהונה בזמן דישון המנורה, על בסיס תוספות יומא נט ע"ב ד"ה והרי שמכשיר כהן נטול בגדים עבור דישון מזבח הפנימי. הדבר קשה משום שכהן נטול בגדים נחשב כזר.

² משנה למלך מביא אפשרות שבעל מום שמכין את הנרות יתחייב במלקות בגין העבודה

³ ראינו בסעיף א שרב חיים על הרמב"ם ואבן האזל ביאת מקדש ט:ז שהמצוה היא שהנרות יהיו דלוקות ולא שהכהן מצווה להדליקם. לפי סברה זו אפשר להבין איך הדלקת המנורה לא נחשב כעבודה.

⁴ עיין שער הכהנים סימן ג סעיף יב.

את הנרות' וכתוב 'ובהעלות אהרן את הנרות', וי"ל דלחכי לא אפקיה בלשון חיוב, ואמר בהעלות או בהעלותך לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר, כשם שאין חיוב מיתה בעבודה שאינה תמה". **כסף משנה** מביא רש"י שאין לנו שמסביר שהדלקה לא נחשב כעבודה משום שהשלהבת עולה בעצמה. וז"ל "ופירש"י דהא כיון שהדליק ברוב היוצא השלהבת עולה מאליה". **רדב"ז** על אתר שואל נגד הראב"ד למה לא מתירין הדלקה ע"י זר לכתחילה, כמו בשחיטה⁵. **הריטב"א** מביא בשם רבו שמפרש את כל הסוגיא ביומא כד בכהן מחוסר בגדים, שנחשב כזר. זה אומר שכהן מחוסר בגדים המדליק נרות לא יהיה חייב מיתה⁶.

⁵ צפנת פענח ואור שמח שהדלקת נר המערבי, שנעשה מאש המזבח, חייב להיות ע"י כהן. צפנת פענח ומשך חכמה החנוכת המנורה חייב להיות ע"י כהן כשר שמדליקו.

⁶ מנחת חינוך מצוה צח מכשיר כל הפסולי עבודה בהדלקה.